Poliisitarkastaja Konsta Arvelin 19.10.2018 POL-2018-45682

Eduskunta
Liikenne- ja viestintävaliokunta
liv@eduskunta.fi

VIITE: Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnan 17.10.2018 lähettämä asiantuntijalausuntopyyntö ja siihen samana päivänä tehty tarkennus.

Poliisihallituksen asiantuntijan lausunto HE 155/2018 vp eduskunnalle eurooppalaisesta ajoneuvo- ja ajokorttitietojärjestelmästä tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

1 Hallituksen esitys

Hallituksen esityksellä on tarkoitus saattaa voimaan niin sanottu EUCARIS-sopimus eli eurooppalaisesta ajoneuvo- ja ajokorttitietojärjestelmästä tehty sopimus. Sopimus sisältää erilaisia palveluita, joista osaa Suomi käyttää jo nykyisin. Liittyminen sopimukseen mahdollistaa kaikkien EUCARIS-sopimukseen kuuluvien palveluiden käytön. Sopimukseen kuuluvia palveluita käytetään EUCARIS-tietojärjestelmällä.

Esityksen tavoitteena on, että Suomi pystyy tehostamaan tietojenvaihtoa ajokortti- ja ajoneuvoasioissa eurooppalaisten viranomaisten kanssa. Näin voidaan vähentää hallinnollista taakkaa sekä ennaltaehkäistä ja selvittää epäselvyyksiä. Tällaiseen tietojenvaihtoon on luotu eurooppalainen EUCARIS-järjestelmä. Suomi käyttää jo joitakin EUCARIS-palveluita unionioikeuden nojalla. Jotta Suomi voisi käyttää kaikkia palveluita, ehdotetaan Suomen liittymistä EUCARIS-sopimukseen.

EUCARIS-sopimus on tarkoitus inkorporoida osaksi oikeusjärjestystä blankettilailla. Lain voimaantulosta ehdotetaan säädettävän valtioneuvoston asetuksella. Voimaantulosta säätäminen asetuksella on tarpeellista, jotta laki ja Suomen liittyminen sopimukseen tulevat voimaan samanaikaisesti.

2 Poliisihallituksen asiantuntijan lausunto

2.1 Yleistä

Aluksi on todettava, että poliisitoiminnan näkökulmasta Suomen liittyminen EUCARIS-sopimukseen sekä sopimuksen inkorporointi ovat hyviä asioita. Nykyisellään poliisi on hyödyntänyt pääasiassa EUCARIS-tietojärjestelmän PRÜM-VRD-palvelua perustuen Euroopan unionin neuvoston päätöksiin 2008/615/YOS ja 2008/616/YOS eli Prümin päätökseen sekä Prümin päätöksen täytäntöönpanosta annettuun päätökseen. Tämä on mahdollistanut poliisille tiedonsaannin niiden valtioiden toimivaltaisilta viranomaisilta, jotka ovat pystyneet pyyntöjen perusteella luovuttamaan tietoja Prüm-

perusteella. Tällä perusteella saatavia tietoja ovat olleet keskeisesti ajoneuvo- ja ajokorttitiedot.

Liikennerikollisuuden sekä liikkuvan rikollisuuden torjunnassa valtioiden välinen tiedonvaihto on erittäin tärkeässä asemassa. Tästä syystä EUCARIS-sopimukseen liittyminen mahdollistaisi poliisin työskentelyn kannalta sellaisten tietojen saannin, jotka tulisivat helpottamaan valvonnan lisäksi esitutkintaa.

Myös EUCARIS-tietojärjestelmän CBE-palvelulla on suuri merkitys nykyisen tieliikennelain (267/1981) sekä uuden tieliikennelain (729/2018) seuraamusjärjestelmien soveltamisen kannalta, koska liikenneturvallisuuteen liittyviä liikennerikkomuksia koskevan rajat ylittävän tietojenvaihdon helpottamista koskeva Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/413 (CBE-direktiivi) on implementoitu tieliikennelailla. CBE-direktiivin soveltaminen tehostaa Suomessa todettujen ja direktiivin soveltamisalaan kuuluvien liikennerikosten sekä liikennerikkomusten käsittelyä, jos tekoihin käytetty ajoneuvo on rekisteröity johonkin EU:n jäsenvaltioon. Poliisi on parasta aikaa käynnistelemässä omaa CBE-prosessia tavoitteena päästä vaikuttamaan varsinkin automaattisen nopeusvalvonnan avulla tällaiseen liikennerikollisuuteen.

2.2 Sopimuksen vaikutukset poliisitoimintaan

Edellä on jo todettu, että poliisi hyödyntää keskeisesti Prümin päätöstä EUCARIS-tietojärjestelmän käytössä. Prümin päätöksen 12 artiklan 1 kohdan mukaan rikosten torjumiseksi ja tutkimiseksi sekä haun tekevän jäsenvaltion tuomioistuinten tai syyttäjien toimivaltaan kuuluvien muiden rikosten tutkimiseksi sekä yleisen turvallisuuden ylläpitämiseksi jäsenvaltiot antavat muiden jäsenvaltioiden kansallisille yhteyspisteille pääsyn kansallisiin ajoneuvorekisteritietoihin ja oikeuden tehdä yksittäistapauksissa automaattisia hakuja a) ajoneuvojen omistajia tai haltijoita koskevista tiedoista, ja b) ajoneuvoja koskevista tiedoista. Artiklan sanamuoto on mahdollistanut tietojen pyytämisen ja käyttämisen käyttötarkoitussidonnaisuuden mukaisesti myös muiden kuin terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten osalta. Tämä tiedonsaantiperuste tulee luonnollisesti säilymään omana perusteenaan sopimuksen täytäntöönpanosta huolimatta.

Toinen merkittävä EUCARIS-tietojärjestelmän käyttötarkoitus on jo mainittu CBE-direktiivin soveltaminen. Poliisi hyödyntää tässäkin pääasiassa Prümin päätöstä, mutta poliisilla ja Trafilla on meneillään yhteistyö EUCARIS-tietojärjestelmän CBE-palvelun hyödyntämiseksi. Sopimuksen täytäntöönpanon myötä myös CBE-palvelun käyttö tulisi automaattisesti hyödynnettäväksi sopimuksen 9 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

EUCARIS-sopimuksen erilaiset palvelut mahdollistavat entistä laajemman tiedonsaannin poliisin raskaan liikenteen valvonnassa. Muita raskaan liikenteen valvojia ovat poliisin lisäksi Tulli ja Rajavartiolaitos, jotka hyötyisivät yhtälailla tietojärjestelmän avulla saatavista tiedoista. Ajoneuvo- ja ajokorttitietojen lisäksi valvonnassa tultaisiin hyödyntämään mahdollisuuksien mukaan liikennelupia koskevia tietoja (ERRU). Tiedoilla on merkitystä

myös päivittäisessä *road policing* -liikennevalvonnassa, jossa ulkomaalaisten ajoneuvojen tietojen lisäksi tarvitaan ulkomaalaisia ajokorttitietoja.

EUCARIS-sopimuksen mahdollistama tiedonvaihto tarjoaa oivat mahdollisuudet tunnistaa entistä paremmin rajat ylittävää liikkuvaa rikollisuutta. Vaikka nykyisin yksittäisissä valvontatapahtumissa ulkomaalaisen kuljettajan ajokorttitieto saadaan keskusrikospoliisin kansallisen yhteyspisteen avulla selvitettyä, menee tähän useasti vähintään 15 minuuttia aikaa. Tyypillisesti on kyse Suomessa oleskelevasta Euroopan unionin kansalaisesta, jonka ajokortti on syystä tai toisesta vaikeasti saatavilla. Tällöin poliisi hyödyntää mahdollisimman tehokkaasti EUCARIS-järjestelmää, mutta Prümin päätöksen perusteella. EUCARIS-sopimus mahdollistaisi nopeamman tiedonsaannin, varsinkin, kun Liikenteen turvallisuusvirasto kansallisena yhteyspisteenä pystyisi tarjoamaan erilaisia teknisiä vaihtoehtoja tiedonvaihdon parantamiseksi.

Nopealla tiedonvaihdolla olisi mahdollista pureutua paremmin ajokiellossa oleviin ulkomaalaisiin kuljettajiin sekä ulkomailla anastetuksi ilmoitettuihin ajoneuvoihin. Tällaisia tapauksia on varmasti päivittäin, mutta poliisilla ei ole niistä tarkkaa lukumäärää. Tästä syystä ei pystytä varmuudella sanomaan, minkä laajuisesta rikosilmiöstä todellisuudessa on kyse. Lukumäärien saamiseksi tiedot pitäisi etsiä ja hakea käsin yksittäisistä tapauksista poliisiasiain tietojärjestelmästä.

EUCARIS-tiedonvaihto mahdollistaisi myös erilaisten rekisteröintiin liittyvien lainvastaisuuksien paljastamisen. Tyypillisesti on kyse ulkomailta Suomeen tuodusta ajoneuvosta, jota käytetään Suomessa joko ulkomaalaisilla vientirekisteröintikilvillä tai muilla ulkomaalaisilla rekisteröintikilvillä, mutta ajoneuvoa ei kuitenkaan rekisteröidä Suomeen. Kyse olisi muun muassa autoveron kiertämisestä sekä muusta ajoneuvorikollisuudesta. EUCARIS-sopimuksen mahdollistamien tietopalveluiden hyödyntäminen helpottaisi tällaisen rikollisuuden torjuntaa, jos rikoksissa käytetyt autot on rekisteröity sopimusvaltioihin. Poliisilla on nykyisinkin autoverolain (1482/1994) perusteella valvontavelvollisuus sekä toimivaltuussäännökset tiedon välittämiseksi veroviranomaisille (Verohallinto sekä tiettyjen asioiden osalta Liikenteen turvallisuusvirasto).

Erilainen liikenteeseen ja ajoneuvoon liittyvä rikollisuus on laajaa. Edellä kuvatut tapaukset ovat yleisimpiä, mutta osittain vain jäävuoren huippu. Se ehkä parhaiten kuvastaa EUCARIS-sopimuksen tarjoamia mahdollisuuksia lainvalvontaviranomaisten tekemän työn tehokkuuden parantamiseksi.

2.3 Käytännön tiedonvaihto

Nykyisellään poliisi hyödyntää hyvin pitkälle keskusrikospoliisin kansallista yhteyspistettä Prümin päätöksen osalta. Hallituksen esityksessä on ehdotettu, että Liikenteen turvallisuusvirastosta tulisi jatkossa erinäisten neuvottelujen jälkeen kansallinen yhteyspiste EUCARIS-sopimuksen tarkoittamalla tavalla. Nykyisellään poliisilla ja Liikenteen turvallisuusvirastolla on jo EUCARIS-tietojärjestelmään liittyvää yhteistyötä tiedonvaihdon parantamiseksi.

Poliisitoiminnan kannalta eurooppaoikeudellinen tiedonvaihtosääntely on korostuneessa asemassa EUCARIS-tietojärjestelmän käytössä. Sopimukseen liittyminen toisi tähän selkeyttä, koska sopimuksessa on erikseen säädetty tiedonvaihdosta ja tietosuojasta. Lisäksi sopimus selkeyttää kansallisen lainsäädännön suhdetta sopimusperusteiseen tiedonvaihtoon.

Kansallinen yhteyspiste tulisi toimimaan muiden jäsenvaltioiden ajoneuvo- ja ajokorttirekistereiden henkilötietojen välittäjänä ja tähän sovellettaisiin kansallista lainsäädäntöä sekä luonnollisesti myös eurooppalaista tietosuojalainsäädäntöä. Lainvalvontaviranomaisten toiminnan kannalta on erityisen hyvää, että sopimuksen 9 artiklassa on todettu, että tietoja saa välittää poliisille, tulliviranomaisille ja syyttäjäviranomaisille sekä kansallisille turvallisuusviranomaisille. Jälkimmäisten osalta on tärkeää, että kaikki Suomen sisäisen turvallisuuden viranomaiset sisältyvät tähän määritelmään. Tällöin myös Rajavartiolaitos pääsisi hyödyntämään EUCARIS-sopimusta, kuten hallituksen esityksessä on todettu.

Käytännön tiedonvaihdon kannalta tulisi kuitenkin varmistaa, että EUCARIS-sopimuksen perusteella tapahtuva tiedonvaihto, eurooppalainen tietosuojalainsäädäntö sekä kansallinen tietosuojalainsäädäntö olisivat eheä kokonaisuus, jossa EUCARIS-tietojärjestelmän kautta välitettäviä vieraiden valtioiden henkilörekistereiden henkilötietoja voidaan välittää ja käyttää käyttötarkoitussidonnaisuuden perusteella tietosuojasta tinkimättä. Poliisilla on nykyisellään laajat mahdollisuudet hyödyntää liikenneasioiden rekisterin tietoja valvonnassa ja esitutkinnassa. Uudistunut lainsäädäntö liikenteen palveluiden osalta tulisi myös osaltaan pystyä vastaamaan uusien kansainvälisoikeudellisten velvollisuuksien – ja myös mahdollisuuksien – toteuttamiseen. Tähän kokonaisuuteen liittyy luonnollisesti tietosuojadirektiivin[1] kansallinen implementaatio sekä poliisin henkilötietolain kokonaisuudistus.

2.4 Taloudelliset vaikutukset

Lakiesityksellä ei ole välittömiä taloudellisia vaikutuksia poliisiin. Välillisiä vaikutuksia voi kuitenkin olla, jos poliisi kehittää tietojärjestelmiään siten, että EUCARIS-tietojärjestelmän toiminnallisuudet tulevat erilaisten rajapintojen kautta osaksi poliisin tietojärjestelmiä. Tällaisia hankkeita on alustavasti suunnitteilla automaattisen liikennevalvonnan ja muun liikennevalvonnan osalta, mutta niiden rahoitus on alustavasti suunniteltu kehittävän ylläpidon rahoituksen kautta. Kehittävän ylläpidon rahoitusta on kuitenkin poliisin osalta leikattu, joten tällä on väistämättä vaikutuksia mahdollisuuksiin kehittää tietojärjestelmiä.

Selvää kuitenkin on, että EUCARIS-sopimukseen liittyminen tulisi osaltaan tehostamaan myös viranomaistyöskentelyä. Tehostuminen ei kuitenkaan poliisitoiminnan kannalta tarkoita sitä, että enemmän erilaisia EUCARIS-sopimuksen piiriin kuuluvia tehtäviä pystyttäisiin hoitamaan vähemmillä resursseilla. Sen sijaan parantuneen tiedonvaihdon vuoksi poliisilla on mah-

[1] Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/680 luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäätöksen 2008/977/YOS kumoamisesta.

dollisuus tehdä laadukkaampaa valvontaa sekä selvittää enemmän erilaisia rikoksia, mikä voi tarkoittaa erilaisten asiamäärien kasvua ja asiamäärien kasvu voi tarkoittaa resurssitarpeiden kasvua ottaen huomioon poliisitoiminnan mahdolliset painotukset. Tulevaisuus tulee kuitenkin tarkemmin näyttämään, kuinka parantunut tiedonvaihto näkyy poliisitoiminnan eri osa-alueilla.

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 19.10.2018 klo 12:42. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta